

Ústav štátu a práva SAV Institute of state and law SAS

Klemensova 19, 813 64 Bratislava, Slovenská Republika

POSUDOK OPONENTA HABILITAČNEJ PRÁCE

Autor práce:	Ing. Mgr. Ondrej Blažo, PhD.
Študijný program:	Právo
Študijný odbor:	3.4.10. Obchodné a finančné právo
Názov práce:	Podnikateľ v medzinárodnoprávnom priestore. Práva - zodpovednosť - subjektivita
Pracovisko habilitanta:	Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Rok odovzdania práce:	2015
Oponent:	doc. JUDr. Jozef Vozár, CSc.
Pracovisko oponenta:	Ústav štátu a práva SAV v Bratislave

Na základe menovacieho dekrétu dekana Právnickej fakulty UK v Bratislave doc. JUDr. Eduarda Burdu, PhD. za oponenta habilitačnej práce Ing. Mgr. Ondreja Blaža, podávam na habilitačnú prácu tento oponentský posudok:

I.

Aktuálnosť témy

V dvadsiatom storočí začala byť otázka medzinárodnoprávneho postavenia podnikateľa a dôsledkov jeho obchodných aktivít aktuálna a investori vo viacerých postkoloniálnych štátoch získali mocenskú prevahu nad miestnymi vládami, čo vyvolalo viaceré aktivity týchto štátov na pôde OSN, či iných medzinárodných organizácií s cieľom na medzinárodnej úrovni upraviť správanie nadnárodných podnikateľov. Do popredia sa dostávajú otázky medzinárodnoprávnej zodpovednosti nadnárodných korporácií za ochranu ľudských práv, životného prostredia, práce a podobne. Na tieto problémy sa snažia reagovať medzinárodné a nadnárodné organizácie, ako OSN, OECD, MOP. Aktuálnou iniciatívou je rezolúcia Rady ľudských práv OSN volajúca po medzinárodnej úprave zodpovednosti nadnárodných korporácií z roku 2014. Zároveň najmä v USA v nedávnej dobe prebiehalo a v súčasnosti prebieha viacero súdnych sporov voči významným podnikateľským subjektom o náhradu škody spôsobenej porušením ľudských práv a pracovných štandardov mimo územia USA.

II. Hypotéza

Problematika práv, zodpovednosti a subjektivity podnikateľa v medzinárodnej sfére je bohato štruktúrovaná, a preto je nevyhnutné vzhľadom na rozsah predkladanej práce danú problematiku zúžiť iba na vybrané otázky, ktoré aj napriek tejto redukcii poskytnú dostatočne plastický obraz o analyzovanej problematike a umožnia dať odpovede na vybrané otázky.

V prvom rade je potrebné preskúmať, či podnikateľská entita je vôbec spôsobilá vystupovať v medzinárodných vzťahoch a akým spôsobom je táto jej spôsobilosť formovaná.

Prvou čiastkovou hypotézou, ktorú treba overiť, či podnikateľská entita je spôsobilá vystupovať v medzinárodných vzťahoch.

Na to nadväzuje druhá otázka, ako vôbec definovať podnikateľskú entitu v medzinárodnoprávných vzťahoch, vzhľadom na rôznorodosť právnych režimov, či sa má odvodzovať od národných právnych poriadkov alebo má byť definovaná medzinárodným právom. Druhou čiastkovou hypotézou potom je, že medzinárodné právo musí pre podnikateľa vytvoriť samostatnú a vlastnú definíciu, aby bolo možné zaradiť do daného právneho režimu.

Napokon hlavným cieľom práce je naznačiť komplex práv a povinností, ktoré by sa mali vzťahovať na podnikateľa v medzinárodnoprávnom priestore, akým spôsobom sú regulované, akým spôsobom sa úprava postavenia podnikateľov líši od postavenia iných subjektov na danom právnom poli a či je potrebné zavedenie nejakej novej formy právnej úpravy.

III. Zaradenie do predmetu obchodné právo

V súčasne dobe prichádza k redefinovaní rámca pre podnikateľskú činnosť, okrem ekonomických ukazovateľov je znakom úspešnosti podnikania aj jeho „spoločenská zodpovednosť“, či „korporátne občianstvo“. Vytvára sa ďalšia sféra právneho režimu vykonávania podnikateľskej činnosti, ktorá je zmesou medzinárodného práva, národného obchodného práva, národného trestného práva, dobrovoľnej i nedobrovoľnej samoregulácie zo strany samotných podnikateľských entít. Otázky spojené s týmto režimom prekračujú rámec všetkých právnych odvetví – medzinárodného práva, trestného práva, pracovného práva, ústavného práva, avšak vzhľadom na to, že ide o definovanie činnosti podnikateľskej entity v novom právnom režime, kľúčovú a zjednocujúcu úlohu musí zohrávať pevné zakotvenie tejto problematiky v obchodnom práve. Medzinárodné právo potom nevystupuje v skúmaní danej problematiky ako právne odvetvie, ale len ako úroveň regulácie, ktorá rieši obchodnoprávne otázky – subjektivita podnikateľa a jeho spôsobilosť niesť práva a povinnosti a spôsob pričítateľnosti konania podnikateľovi.

IV. Metódy vedeckej práce

Autor zvolil interdisciplinárny prístup, kde centrálnu úlohu zohráva podnikateľ ako špecifická spoločenská entita, jeho činnosť a dopady jeho činnosti na ľudskú spoločnosť.

Otázky podnikateľskej činnosti v medzinárodnoprávnych vzťahov, subjektivita podnikateľskej entity, jej zodpovednosť za porušovanie ľudských práv, ako aj svetový medzinárodný režim ochrany hospodárskej súťaže rozdeľuje autorov v zahraničí, najmä v USA, na viaceré skupiny názorových prúdov, ktoré spája snáď len to, že daná otázka existuje, preto sa autor rozhodol prispieť do tejto diskusie aj v podmienkach slovenskej právnej vedy, pričom si uvedomuje, že niektoré prístupy, či závery budú považované za neortodoxné a nebudú korešpondovať s hlavnými prúdmi v slovenskej právnej vede.

Vzhľadom na to, že v súvislosti so zvolenou problematikou neexistuje žiadna judikatúra na medzinárodnej úrovni, je potrebné preskúmať možnosť právnych „transplantácií“, teda prenosu právnych inštitútov a s nimi súvisiacej judikatúry medzi právnymi odvetviami v horizontálnom smere (trestné právo – obchodné právo) a aj v horizontálnom smere (vnútroštátne právo – supranacionálne právo - medzinárodné právo). Napríklad vzhľadom na to, že na medzinárodnej úrovni uplatňujú zodpovednosť voči neštátnym subjektom iba medzinárodné trestné tribunály, možné prístupy obsiahnuté v judikatúre týkajúcej sa zločinov proti ľudskosti budú konfrontované s možným prisúdením zodpovednosti za porušenie. V rozhodovacej praxi federálnych súdov USA možno nájsť množstvo prípadov ktoré sa týkajú zodpovednosti podnikateľských entít za porušovanie ľudských práv, poškodzovanie životného prostredia či nerešpektovania základných pracovnoprávných štandardov. Vo väčšine týchto prípadov sa však súd nedostal k rozhodovaniu o samotnej podstate veci, a preto úvahy o merite veci majú skôr charakter obiter dictum. Autor preto bude aj tak pristupovať k jednotlivým súdnym rozhodnutiam, ktoré často slúžia len ako zdroj informácií o skutkovom stave, právnych názoroch strán sporu, či právnych názoroch konkrétneho sudcu.

Iný prístup k analýze je zvolený v súvislosti so súťažným právom, kde na základe doterajšieho výskumu autora možno na jednej strane hovoriť o harmonizačných tendenciách medzi národnými úpravami a na druhej strane o rozmachu priamo aplikovateľných medzinárodných predpisov ochrany hospodárskej súťaže. Vzhľadom na to, že predmetom skúmania tejto práce, autor sa zameria iba na tú časť medzinárodnoprávnej úpravy ochrany hospodárskej súťaže, ktorá je priamo a bezprostredne aplikovaná na podnikateľské subjekty.

V. K niektorým nastoleným problémom

1. Subjektivita v medzinárodnom práve

Tradičný prístup – subjekty sú iba štáty a štátni vytvorené subjekty (medzinárodné organizácie) a v obmedzenom rozsahu jednotlivci-fyzické osoby (v prípade ochrany ľudských práv a medzinárodných zločinov)

Niektorí autori považujú tento prístup za prekonaný – otázna je zodpovednosť nadnárodných korporácií; táto otázka je dôležitá najmä v prípade, ak podnikateľ podniká v súlade s právnym poriadkom príslušnej krajiny, kde pôsobí, respektíve miestna vláda ho za jeho konanie nepostihuje, pričom dochádza k porušovaniu medzinárodným právom uznávaných pravidiel (ľudské práva, humanitárne práva).

Ak uznáme spôsobilosť podnikateľskej entity niest' zodpovednosť za porušenie medzinárodného práva, vytvára sa tak nová sféra úpravy podnikateľskej činnosti, ktorá nie je tradičným medzinárodným právom a súčasne prekračuje hranice vnútroštátneho právneho poriadku.

Problém cirkulárnej definície – ak nie je subjektom, nemôže mať práva a povinnosti, autor vychádza z opačného prístupu – ak má práva a povinnosti, potom je subjektom.

2. Podnikateľ a ľudské práva

V práci je rozsiahla analýza judikatúry v súvislosti s možným pričítaním zodpovednosti podnikateľských entít za porušovanie ľudských práv – priame porušovanie, ako aj účasť na porušovaní iným subjektom (najmä štátom). Význam identifikovania takejto zodpovednosti pre náhradu škody: je možné pri požadovaní náhrady škody konštatovať zodpovednosť za porušenie právnej povinnosti?... inak by sa poškodení mohli domáhať nanajvyš škody spôsobenej neplnením prevenčnej povinnosti. Ďalší význam: upozornenie pre podnikateľov, že zdanlivo neutrálne obchodné transakcie môžu byť považované za účasť na porušovaní medzinárodného práva.

Vynútenie zodpovednosti – zatiaľ neexistuje medzinárodný tribunál, náhrada škody podľa vnútroštátnych nástrojov.

3. Podnikateľ a ochrana životného prostredia

Hybridná zodpovednosť – civilná zodpovednosť za škodu daná medzinárodnou zmluvou, zodpovednosť sa uplatňuje pred vnútroštátnym súdom.

VI. Záver

V oblasti medzinárodnoprávnej zodpovednosti je pre podnikateľov dôležité si uvedomiť, že aj zdanlivo normálnou obchodnou transakciou sa môžu dopustiť účasti na konaní zakázanom medzinárodným právom, a to bez ohľadu, či chceli, aby k protiprávnemu konaniu prišlo. Skutočnosť, že neexistuje v súčasnosti medzinárodný systém, na základe ktorého by bolo možné uplatniť zodpovednosť podnikateľov za porušenie ľudských práva a prípadne zločinov proti ľudskosti, neznamená, že podnikatelia takúto zodpovednosť nemajú. Podnikatelia musia byť obozretní pri uzatváraní svojich obchodných zmlúv, najmä v rizikových zónach, respektíve s podnikateľmi v rizikových zónach, vzhľadom na to, že na obranu nepostačuje tvrdiť, že (1) išlo o vykonávanie legitímnej obchodnej činnosti, (2) k porušeniu práv by prišlo aj bez danej obchodnej transakcie, (3) podnikateľ nemal priamu kontrolu nad „hlavným páchatel'om“, (4) dodržiaval príslušné národné predpisy, (5) nemal

možnosť voľby a k podpore bol prinútený, (6) „hlavný páchatel“ nebol postihnutý za porušenia, (7) ide o spoločensky zodpovednú spoločnosť, ktorá poskytuje peniaze na humanitárne projekty. Požiadavka, aby sa podnikatelia nezúčastňovali priamo alebo nepriamo porušovania ľudských práv je právnou požiadavkou, v porovnaní s požiadavkou na spoločenskú zodpovednosť, či „korporátne občianstvo“, ktoré sú požiadavkami etickými. Povinnosť dbať na to, aby neprichádzalo k porušovaniu ľudských práv v dôsledku podnikateľskej činnosti, alebo k účasti na porušovaní ľudských práv, vedie k obmedzeniu zmluvnej slobody, kedy podnikatelia za okolností uvedených v analýze vykonanej v rámci tejto kapitoly práce sú povinní neuzatvoriť obchodnú zmluvu bez ohľadu na to, že by viedla k maximalizácii zisku.

Záverom treba podotknúť, že podľa protokolu o kontrole originality práca je zhodná s inými prácami len v rozsahu 2,06 %. Aj tento údaj svedčí o tom, že ide o originálne, jedinečné dielo v tejto oblasti.

Posudzovanú habilitačnú prácu odporúčam na obhajobu a po jej úspešnom absolvovaní navrhujem udeliť Ing. Mgr. Ondrejovi Blažovi, PhD. vedecko-pedagogický titul docent v odbore obchodné právo.

V Bratislave, dňa 29.5.2015

.....
Doc. JUDr. Jozef Vozár, CSc.